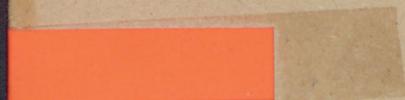


998 480



Debreceni Egyetem
Egyetemi és Nemzeti Könyvtár



7233 4928

MILLENNIUMI BESZÉDEK,

MELYEKET

DEBRECZEN SZ. KIR. VÁROS 1896. MÁJUS 6-IKÁN TARTOTT TÖRVÉNYHA-
TÓSÁGI DISZKÖZGYÜLÉS ALKALMÁVAL

TARTOTTAK

Gróf DEGENFELD JÓZSEF és JOÓ ISTVÁN

főispán.

bizottsági tag.

I. Gróf Degenfeld József főispán beszéde.

Tisztelt Közgyűlés!

Üdvözlöm a törvényhatósági bizottságot ezen mai rendkívül nevezetes alkalomból tartott diszközgyűlésen. Rendkívül nevezetes alkalomból tartjuk ezen mai diszközgyűlést, mert hazánk ezeréves fennállását ünnepeljük. Ezer éve annak, hogy bejöttek s itt új hazát alapítottak őseink, akik az ujabbkori tudósok kutatásai és következtetései szerint aránylag csekély számban lehettek és mégis itt, e nagy területen ezer évig életképes hazát tudtak alapítani őseink, — kik daczára aránylag csekély számuknak, rokon és nem rokon elemek beolvasztásával alapját tudták vetni a ma sok milliót tévő magyar nemzetnek. De vajjon ki tudná azt ma megmondani, hogy a most élő magyarok közül kik származnak a honfoglalóktól? S vajjon ki tudná azt ma megmondani, hogy a most élő magyarok közül egyáltalán származik-e valaki a honfoglalóktól?

S mégis hála az isteni gondviselésnek a magyar nemzet most ezer év után is él és daczára azon sok csapásnak és viszontagságnak, mely a századok folyamán érte, mely csapások és viszontagságok alkalmassak lettek volna egy számra nézve nálánál sokkal erősebb nemzet teljes megsemmisité-

sére, a magyar nemzet ma is életképes és gyarapodik, s a második ezredévet azon biztos reménnyel kezdetjük meg, hogy hazánk fennállásának ezredik évfordulóját éppen egy olyan király uralkodása alatt ünnepelheti, kihez hasonló szeretett, népszerű, bölcs és alkotmányos királya a magyarnak évszázadok óta nem volt s kinek csak néhány évtizedre terjedő uralkodása alatt a magyar haza és nemzet minden irányban sokkal több haladást tett, mint máskor századok alatt.

Igazán méltán a legnagyobb hálával viseltethetik a magyar kiváló és bölcs uralkodója iránt, s midőn mindnyájan egy szível egy lélekkel kívánjuk, hogy sokáig éljen a felséges király, igazán hazánk és nemzetünk valódi javát és érdekét képviselő kivánságnak adunk kifejezést.

Ily körülmények között illő, hogy a mostani millenáris ünnepségek alkalmából minden magyar ember hálával és szeretettel emlékezzék meg felséges királyáról, miért is, midőn a közgyűlést ezennel megnyitom, indítványozom, hogy Ő Felségét itt egy szívből jövő lelkes éljennel üdvözljük s iránta való ragaszkodásunknak, szeretetünknek, hálánknak, hűségünknek és lelkesedésünknek egy hozzá intézendő hódoló feliratban adjunk kifejezést. Eljen a magyar király! Éljen a magyar haza! Éljen a magyar nemzet!

II. Joó István bizottsági tag beszéde.

Mélyen tisztelt ünneplő közgyűlés!

Minden népnek és nemzetnek életében jönnek elő nagy és nevezetes események, melyekre különös áhítattal emlékeznek, jönnek elő forduló pontok, melyektől sülyedésének, vagy emelkedésének, megaláztatásának, vagy dicsőségének éveit számítja.

De hol van a nép, a nemzet, az ország vagy birodalom, amely annyi vész és vihar után is fennmaradt volna s állami életének ezeréves fennállását megünnepelhetné, mint mi magyarok?

Ezer év még egy nemzet életében is sok. A népnek, amely ezt megérte, csodás ereje, az Istenségnek, aki ezt elérni megengedte, véghetetlen jósága nyilatkozik e jelenségben.

Csoda-e hát, ha annak elgondolására, hogy magyar őseink egy ezredév előtt léptek mint hódítók e szép s nekünk kimondhatatlanul drága, szent földre s azt édes hazánkul elfoglalták, birtokukba vették, ünnepélyes hangulatok, szent érzelmek keletkeznek lelkünkben s ellenállhatatlan erővel kényszerítenek minket, hogy hálát mondjunk a mi jó istenünknek, ki őket e tejjel- és mézzel folyó Kanaánba elvezette, ennek elfoglalására és birtokbavételére megsegítette, hálát mondjunk, hogy e drága és szent földet annyi viszály és balszerencse közt is számunkra megtartotta.

Bizony méltó, hogy e napon minden magyar szív szent megilletődéssel álljon meg ezen csodás, a történelemben páratlan tény előtt; amely fényesen hirdeti, hogy itt egy rokontalan s számra nézve is nem nagy nép annyi idegen és ellenséges faj között egy ezredéven át fennmaradt, él és előretör, hálát adunk az Istennek, hogy e hosszú időn át a nagy csapások és szenvedések, leveretések és megaláztatások sötét keservei mellett a dicsőségnek és felmagasztaltság-annyi fényes napját árasztotta e népre és e hazára.

Valóban változatos és tanulságos a mi nemzetünk története. Voltak benne időszakok, a melyekre ma is fájdalommal és elborult érzéssel gondolunk, a melyekben nagy szerencsétlenségek és nagy bűnök váltakoztak egymással. De voltak oly időszakok is, melyeknek csak pusztá említésésére is büszkén, boldogan, örömittasan dobog fel minden magyar szív; midőn egy félvilág tisztelettel és csodálattal állt meg a magyar állam fénye és hatalma előtt, mikor a magyar nép és birodalom dicsősége és hatalma nemesak az elsők között emlegettetett, de éppen első, erőben és fényben páratlan vala.

Midőn annyi nagy és büszke birodalom sokkal rövidebb idő alatt elenyészett, a midőn számra nézve nagyobb népek önállóságukat elveszítették s a szabadság és a meg-

váltás után reménytelenül epednek, a mi szeretett, a mi imádott hazánk pedig épségben, szabadon, semmi más népnek vagy nemzetnek alá nem vettette fennáll s a mi népünk annyi kínos szenvedés és annyi fájdalmas megpróbáltatás után is megifjodva, anyagi és szellemi javakkal gazdagon, a jelen, édes érzetével, a jövő boldog reményével, a világ legnagyobb és legműveltebb népei által is tiszteltetve és becsültetve érte meg fennállásának ezeresztendejét, talán méltó is, kötelességünk is, hogy nemzetünk történelmének főbb mozzanatait lelkünkben megjelenítsük, hogy azokból kiolvassuk és megösmérjük, ama tényezőket és okokat, a melyekből kimagyarázható a magyar haza és nép állami megalakulása s annyi vész és vihar után is fennmaradása s a melyekből a jövőre nézve reményt és utmutatást meríthetünk.

*

Pogány, nomád nép volt a magyar midőn e szent földet elfoglaltá, de nem minden műveltség nélkül. Azon torzvonások, melyeket azon kor krónikásai és történetírói jegyeztek fel róluk, részint a félelem és elfogultság, részint a tudatlanság és rossz akarat hazug szüleményei, nyomoru mesék valának. Az egyszerűbb nép műveltségének ismertetője, legbiztosabb fokmérője a vallás, ebben nyilatkozik a nép bölcsészete, világ nézete. Őseink vallása bár közönségesen pogánynak mondatott, de minden esetre tisztább, nemesebb vala, hiszen Istent legfőbbnek, legbőlesebbnek, mindentudónak, a világ egyetlen teremtőjének vallották. Kitűnő államszervező képességük tündöklék előnkbe a pusztaszeri gyűlésen ezer év előtt hozott határozataikból, amelyekben hajlandók vagyunk most is alkotmányunk alapvonalait felismerni. Valóban ez ifju nép első, alkotmányos gyűlésén rendkívül éles elmével alapította meg az államot alkotó, az állam életében tevékeny hatalmi tényezőknél körét, viszonyát, egymásra hatását. Magával ezen tényével igazolta, hogy méltó arra, hogy e páratlanul szép föld az övé legyen s ebben magának állandó lakást biztosítson.

Szilaj, harezias természetét, a mely az örökös vándorlásban és a létértvaló folytonos küzdelemben szüntelen tápot nyert, az állandóul elfoglalt új hazában sem tudta azonnal levetkezni s az állandó lakhelyen élő civilizált népeket jellemző szelid szokásokat és békés foglalkozásokat elsajátítani. De olykor balul kiütött véres kalandjai között igen drága tapasztalatok árán megtanulta, hogy eddigi életmódját, ha itt idegen népségek közé ékelve élni és fennmaradni akar, meg kell változtatnia s az új helyzet által követelt feltételeket el kell fogadnia s főleg azon műveltséget kell elsajátítania, a mely által

az európai népcsaládok szívesen látott, vagy legalább eltűrt tagja lehet. Valóban kereszttyénné lett, a kereszttyén művelődés minden eszközeit és intézményeit megszerezte és meghonosította, a kereszttyén szokásokat megismerte és elsajátította. Állandó lakhelyet épített, földet művelt, az egyesek kezdenek tulajdon vagyont szerezni s a tulajdonjog szentségét megérteni és megbecsülni. A magyar faj nagy alkalmazkodási képességének s fejlődésre alkalmas voltának fényes bizonyosságául már első kereszttyén királyainak idejében a nyugati civilizált népek közt előkelő helyet vívott ki magának.

A kereszttyén vallás-világ polgárságra hajló, mindent nivelláló, egységesítő természete a magyar nemzet eredeti sajátosságait megnemesítette ugyan, de el nem törölte. Az őt mai napig oly erősen jellemző ősi öröklött, ép azért belőle sem tudomány és mesterség, sem idő és sorscsapások által el nem pusztítható tulajdonságai nemesültebb, finomult alakban fenmaradtak. A magyar harczias, vitéz, de sohasem kegyetlen, nemesen büszke, ép azért szolgaságot nem tűrő, szabadságára, önállóságára féltékeny. Szabadsága életénél is drágább volt. Szabadságszeretete volt fenntartója, megmentője, az aczélozta meg izmait, tette bölcsesé, kitartóvá nagy küzdelmeiben. Görög, német császárok ravaszsága nem ejtette meg, hatalmuk előtt nem hódolt meg soha. Mint számra nevezve nem nagy nép világhódító hatalmasok rohanó árja által elnyomtatott, de rabszolga nem maradt soha, a legnagyobb elnyomatás terhe alól is feltört vágya a szabadság után; tűrt, ha kellett, de meg nem törött, némán is küzdött, hogy rablánczait széttörhesse. Nincs is a szabadságnak klasszikusabb népe, mint a magyar.

Szabadságszeretete fénylik, mint a nap s szabadságáért vívott harczi tiszteletet, dicsőséget szereztek nevének tengeren innen, tengeren túl. Szabadságát ha kivivta, jogait ha megszerezte, fukar módjára nem magának tartotta meg, nagylelkűen megosztotta honfitársaival, pedig milyen sokszor érdemtelenek voltak arra, bármely népből és nemzetségből valók voltak is. Csak azt kívánta tőlük, hogy hivek legyenek, hogy a haza szent törvényeinek engedelmeskedjenek, hogy szeressék e hazát, mint jó édes anyát. Oh mert drága, nagyon drága és szent a magyarnak az ő hazája.

Elismerem, hogy más népek is szeretik hazájukat.

De ugy nem szereti a hazáját senki, mint a magyar. Az ő hazaszeretete valami csodás, ez mondatja vele: itt élned, halnod kell. Oh mert e szent földnek, melyet mi hazánknak nevezünk, minden porszeme ősök verével van áztatva, bárhova lépj, mindenütt egy-egy hazájéért kimult ősdnek hamvait

taposod; a szellő suhogásában, a vihar üvöltésében elhalt kedveseink fohásza, bus nyögése hallatszik felénk. Nincs haza, melyért fiai annyit szenvedtek, annyit küzdöttek, mint a magyar haza. Vérrel van megáltva minden zuga, minden porszeme. Magyar vérrel és könnyel van ez felszentelve, magyarrá keresztelve. Minden porszem, minden fűszál, minden kődarab őseink tetteiről beszél, siralmát vagy dicsőségét hirdeti. Azért az igaz magyar nem is tudná örökre elhagyni e drága, e szép hazát. Az igaz magyar nem lehet világpolgár, ő nem veheti ajkára jelszót: ubi bene, ibi patria; ő neki örömben és bánatban, gazdagságban és szegénységben csak egy a hazája, e magyar vérrel szerzett drága Magyarország.

Hányszor törtek reá gonosz szándékkal nyomorult ellenségei, hányszor hitték, hogy azon sirba, melyet neki ástak, hull örökre a magyar; hányszor gondolták, hogy végképen leszámoltak vele. De a magyart csodás hazaszeretete megmentette, megtartotta. Im a magyar él, a magyar állam fennáll erőben, hatalomban, a tartós élet minden feltételeivel.

Honalapító őseink a kereszttyény műveltség birtokában nemcsak idegen voltukat feledtették el, de az őket környező kereszttyén népeket tudásban és erkölcsben elérték. Már Árpádházi nagy királyaink alatt s még inkább később Róbert Károly, Nagy Lajos és Hollós Mátyás korában műveltségben az elsők közt tündökölték. A magyar nemzet nehéz viszonyok daczára is azonban habár lassabb lépésekkel a műveltségben előhaladni törekedett, kedvező pillanatokban mohó vágygyal akarta a civilizáció áldásait elsajátítani. De mint a fényes nap orezáját is eltakarják a viharhozó fellegek, ugy a műveltség áldásos fényét is sokszor elboríták és terjedését visszatarták véres háborukat követő gyászos körülmények. Csak a sok kül és belellességgel vívott harcok s az ezek által okozott rázkódások akadályozták a magyar fajt, hogy mindig az elsők közt nem állott magasan.

A legújabb idő néhány évtizede alatt pedig, mely e nemzetnek enyhet és csendet adott, lázas tevékenységgel s óriás áldozatokkal századok mulasztásait igyekezett helyrehozni. Tudomány, művészet, ipar ropant haladást tett. Mint mikor varázsszóra tündérkertek állanak elő elhagyott kopár téreken, ugy emelkedtek a nemzeti szellem bűvös szavára a tudomány, a művészet, ipar csarnokai és ezekben az ész és kéz remekei.

Az ezeréves kiállítás fogja a világnak bemutatni e dicső faj műveltségét, történeti egymásutánban ezer éven át, mutatja főleg a jelenben a nagy kulturnépek tiszteletét is megérdemlő fényes vonásokban.

Ez az ezeréves kiállítás s maga az ezeréves állami élet ténye páratlan, szinte

csodás ténye igazolja, hogy Istennek kedvelt népe a magyar, ki méltó az életre s még nagy dolgokra van hivatva.

A művelődés terén megindult lázas és gyorsan előretörő mozgalom karöltve a nemzetgazdaság terén elért sikerekkel jele annak, hogy a magyar a világ első kultur-nemzetei közé igyekszik magát felküzdeni.

Multja és jelene hát mutatója életrevalóságának s a jövőre záloga biztos fennmaradásának.

A multban büszke önérzete, uralkodó hajlama, jogaihoz való tántoríthatatlan ragaszkodása, szabadságszeretete párosulva államkormányzó bölcseséggel és okos alkalmazkodással megmentették a testi szolgaságtól, biztosíták létét, fennmaradását. De a népek élete a létért való örökös küzdelem. A harc a népek között más alakban, más mód szerint, más fegyverekkel most is tart. A meghódítás, a szolgaságba hajtás harca ma is fenyeget.

A művelt népek, barátságban élő államok iparukkal, tudományukkal, sőt pénzüikkel szünet nélkül hadjáratot folytatnak egymás ellen s a gyöngébb okvetlenül elesik a harcban s szolgája lesz az erősebbnek, az okosabbnak.

De én hiszem, hogy a magyar nemzet épp oly ügyességgel és sikerrel forgatja a változott harcok fegyvereit, mint hajdan. Hiszem, hogy ha öldöklő vassal vivott ádáz csatákban győzni tanultunk, az újabb keletű fegyverek harcában sem fogunk gyáván elesni.

Észszel és munkával, szorgalommal és kitartással párosult honszerelmünk, a lényünkkel egybeforró szabadság kultusza, fajunk fennmaradásában magas kulturmissziójában vetett erős hitünk s fajunk főfő fentartó

sajátsága: *nemzeti önérzetünk* nem engedik, nem hagyják, hogy mi a szolgaság jármát bármi alakban is magunkra vegyük, más népek életének hitvány járulékaik legyünk.

Mi bizonyára munkálkodni, a változott viszonyok szerint küzdeni akarunk. Mi eszünk és kezünk munkájával egy új, egy szebb, és dicsőbb ezredév alapjait törekszünk lerakni. Igen, mi élni akarunk és mi élni fogunk. A magyart a Gondviselés helyezte Európába ellenséges néptengerek kellő közepébe, s hogy e nép világhivatását betölthesse, új ezredévekre van szüksége.

A magyar élni fog mert akar, és mert Isten, a magyarok Istene is úgy akarja.

Az első ezredév legyen kezdete még több ezredévnek, melyek alatt a magyar nagy, hatalmas és boldog legyen.

Az új ezredév nagy harcában a vezérszerep, a tudomány, a műveltség, ipar, kereskedelem nagy gócpontjaira a városokra néz.

Ős Debreczen magyarok dicső városa! a vezérszerepben neked is osztozkodnod kell. Mutasd meg, hogy magadhoz méltó maradsz. Mutasd meg, hogy a nemzet nagy munkájában igazán és szentül teljesíted kötelességeidet.

Adja Isten, hogy mint a haza és nemzeti érdekek roppant alkotmányát tartó erős Átlás jólétben, virágzásban érj a nagygyá és dicsővé lett hazával új boldog évezeket!

Isten, mi Istenünk! ki atyáinkat ismeretlen tájakról e szent földre elvezetted, légy vezérünk e hazában is és adjad, hogy e haza lakosai bölcseséggel, soha nem lankadó tetterővel, szeretetben és egyetértésben építsék a haza nagyságának, hatalmának és dicsőségének új ezredéves templomát.

Legyen kérünk, a mi hitünk és reményünk szerint!

